

Дата: 20.10.2023

Група 23

Історія України

Урок № 3

Тема: Радянська окупація Галичини, Волині, Північної Буковини, Хотинщини та Південної Бессарабії. «Радянізація/советизація» західних областей України у 1939–1940 рр. Масові політичні репресії. Радянські воєнні злочини та депортації. Суспільно-політичні настрої населення.

Мета: охарактеризувати перший етап Другої світової війни; розкрити політику радянської влади на окупованих територіях Західної України

Матеріали до уроку

1. Радянська окупація Галичини, Волині, Північної Буковини, Хотинщини та Південної Бессарабії.

Вступ Червоної армії на територію Західної України

1 вересня 1939 р.	Вторгнення нацистських військ у межі Польщі; початок німецько-польської війни
3 вересня 1939 р.	Оголошення Великою Британією та Францією війни Німеччині. Переростання німецько-польської війни у Другу світову
17 вересня 1939 р.	Вступ Червоної армії на територію Польщі згідно з попередніми домовленостями з Німеччиною; наступ на Галичину та Волинь військ Українського фронту під командуванням С. Тимошенка
22 вересня 1939 р.	Вступ радянських військ у Львів. Протягом 12 днів радянські війська майже без боїв захопили Західну Україну. Ідеологічне оформлення радянського вторгнення в Польщу як кроку до споконвічного прагнення західних українців до єднання зі своїми східноукраїнськими братами
22 жовтня 1939 р.	Вибори до Народних Зборів Західної України (під контролем радянських військових та політпрацівників), які наприкінці жовтня ухвалили Декларацію про входження Західної України до складу УРСР
Листопад 1939 р.	Затвердження сесіями союзної та української Верховних рад законів про возз'єднання Західної України з УРСР у складі СРСР. Встановлення німецького контролю над <i>Лемківщиною, Холмщиною та Підляшшям</i> , які увійшли до складу Польського генерал-губернаторства; дія на цих територіях окупаційної адміністрації

До СРСР відійшла територія майже 200 тис. кв. км з населенням 13 млн, у тому числі майже 5 млн поляків і понад 1 млн євреїв. Німеччина, яка розгромила Польщу, зайняла тільки 188 тис. кв. км її території. Віденський округ (6,7 тис. кв. км з 458 тис. населення), що входив у частку Радянського Союзу, був незабаром переданий Литві. Після приєднання до основної території України в 1939- 1940 рр. західноукраїнських земель населення УРСР у червні 1941 р. зросло на 8,1 млн осіб, тобто до 41 млн 657 тис. осіб, а територія - до 560 тис. кв. км.

Возз'єднання Хотинщини, Південної Бессарабії і Північної Буковини з УРСР	
26 червня 1940 р.	Нота Раднаркому СРСР до уряду Румунії з вимогою повернути <i>Бессарабію</i> та передати <i>Північну Буковину</i> на підставі того, що в листопаді 1918 р. Народне віче Буковини прийняло рішення про возз'єднання з Радянською Україною. Звернення Румунії до Німеччини з проханням про допомогу; запевнення Німеччиною Румунії щодо тимчасовості територіальних поступок СРСР
28 червня 1939 р.	Прийняття рішення коронною радою Румунії про поступки вимогам Радянського Союзу
28 червня — 3 липня 1940 р.	Військова операція, здійснена Червоною армією з метою примусової передачі Румунією Бессарабії та Північної Буковини до складу СРСР, яка отримала назву «визвольний похід»
2 серпня 1940 р.	Рішення Верховної Ради СРСР про прийняття <i>Бессарабії</i> та <i>Північної Буковини</i> до складу СРСР; <i>Північна Буковина, Хотинський, Аккерманський та Ізмаїльський</i> повіти увійшли до УРСР

Радянізація приєднаних територій

Радянізація — система заходів, спрямованих на встановлення радянської влади, побудову соціалістичного суспільства за економічною та політичною моделлю СРСР у західноукраїнських землях

Основні заходи

1. Поширення радянського законодавства.
2. Заміна чиновників-поляків новоприбулими службовцями (направлення зі східних районів великої кількості кадрів, часто російськомовних).
3. Заборона всіх політичних партій, громадських, культурно-освітніх товариств; дозволено діяльність лише КП(б)У, комсомолу, радянських профспілок.
4. Розширення мережі навчальних закладів усіх рівнів; заснування бібліотек, клубів тощо. Українізація освіти, преси.
5. Уведення безкоштовного навчання та медичного обслуговування.
6. Суворий контроль партійно-радянського керівництва над усіма сферами життя.
7. Утиски церкви, особливо греко-католицької

Які злочини чинила радянська влада в Західній Україні

Населення Західної України швидко зрозуміло, які справжні наміри маскувала радянська влада під гаслами возз'єднання. Оперативні групи НКВС і прикордонників здійснювали тотальні арешти. Для залякування тих, кого було взято у полон, оперативні групи широко застосовували розправи, вибіркові розстріли. За вересень 1939 р. війська Українського фронту полонили близько 200 тис. польських вояків.

Після закінчення воєнних дій арешти та затримання не припинялися, хоча в'язниці були переповнені. 5 березня 1940 р. нарком внутрішніх справ СРСР Л. Берія надіслав до ЦК ВКП(б) доповідну записку, де просив згоди на розстріл «заклятих ворогів радянської влади», які, на його думку, «тільки і чекають звільнення, щоб мати можливість активно включитись у боротьбу проти радянської влади». До цих ворогів

записали польських офіцерів, поліцейських, жандармів, розвідників, а також поміщиків, службовців і осадників, яких було інтерновано у таборах для військовополонених. На виконання постанови ЦК ВКП(б) від 5 березня 1940 р. упродовж квітня – травня цього ж року у Катинському лісі під Смоленськом, Старобільську (Харківська область), Осташківському спецтаборі НКВС (Калінінська, тепер Тверська область), а також у кількох в'язницях Києва, Харкова, Херсона та Мінська було таємно розстріляно без суду 22 тис. польських офіцерів та державних службовців. Уже з грудня 1939 р. розпочалася підготовка до депортації «небажаних елементів» у населенні західних областей України і Білорусії до віддалених районів СРСР. **Усього було депортовано близько 320 тис. осіб.**

Домашнє завдання:

Підручник: Власов В. С. Історія України (рівень стандарту): підручник для 10 класу закладів загальної середньої освіти / В. С. Власов, С. В. Кульчицький. – Київ: Літера ЛТД, 2018. – 256 с.

1. Опрацювати конспект уроку та § 30 вказаного підручника
2. Підготувати опорний конспект
3. **Прочитайте фрагмент джерела та дайте відповідь на питання:**
  1. Як радянська дипломатія пояснювала вступ СРСР у війну з Польщею? Що в документі свідчить про підміну понять? Чому в ньому немає покликань на тексти міжнародних документів, двосторонніх міждержавних угод? »
  2. Для кого складено цей документ? Які фрази у тексті свідчать, що він розрахований на радянського адресата? Доведіть, що текст документа є пропагандистським.

З ноти уряду СРСР Польському посольству в Москві від 18 вересня 1939 р.: «Пане посол! Польсько-німецька війна виявила внутрішню неспроможність польської держави. Протягом десяти днів воєнних операцій Польща втратила всі свої промислові райони і культурні центри. Варшава як столиця Польщі не існує більше. Польський уряд розпався і не проявляє ознак життя. Це значить, що польська держава та її уряд фактично перестали існувати. Тим самим припинили свою дію договори, укладені між СРСР та Польщею. Віддана сама на себе і залишена без керівництва, Польща перетворилася в зручне поле для всяких випадковостей і несподіванок, які можуть створити загрозу для СРСР. Тому, будучи досі нейтральним. Радянський уряд не може більше нейтрально ставитись до цих фактів.

Радянський уряд не може також байдуже ставитись до того, щоб єдинокровні українці і білоруси, які проживають на території Польщі, кинуті напризволяще, залишились беззахисними.

Зважаючи на такі обставини. Радянський уряд дав таке розпорядження Головному командуванню Червоної армії - дати наказ військам перейти кордон і взяти під свій захист життя і майно населення Західної України і Західної Білорусії».

Якою була стратегічна мета Гітлера та Сталіна, що спонукала кожного з диктаторів ініціювати таємну угоду - пакт Ріббентропа - Молотова? Поміркуйте, чому саме пакт підштовхнув до початку Другої світової війни.

**Виконані завдання відправте мені на електронну пошту
natalia_matvieieva@ukr.net**
